

EEN KWESTIE VAN EER

Van wie stam jij af?

DE KLEINE DAVID DIE DOOR ZIJN MOED, kunde en slimheid de reus Goliath overwint. Zo lezen we het verhaal van David en Goliath graag. Het staat in 1Koningen 17. Echter de indeling in hoofdstukken is van vrij recente datum. Wij lezen 17 vaak apart, maar het is beter dit verhaal in combinatie met hoofdstuk 16 en 18 te lezen. En dan blijken de zaken toch iets anders te liggen. David had tegen Goliath eigenlijk geen schijn van kans. Als Goliath in dekking van zijn schild gebleven was en zijn schilddrager zo nu en dan even liet checken wat David uitspookte, dan was Davids ammunitie vanzelf opgebraakt. En op dat moment was David overgeleverd en ten dode opgeschreven. Deze geschiedenis gaat ten diepste over het feit dat God het onmogelijke voor David deed. David vertrouwt op de legermachten van God. Het is God die hem door deze onmogelijke situatie heen sleept. Bij Abraham zien we hetzelfde als hij Izak moet offeren. Door te handelen bewezen Abraham en David hun geloof. Maar het verhaal van David die in een onmogelijke positie verkeert, is groter dan alleen de strijd tegen Goliath en begint al in hoofdstuk 16.

Saul weet dat hij als koning verworpen is. Hij is daardoor dubbel gevaarlijk, een koning die weet dat er een opvolger in de coulissen staat, zal er alles aan doen om die onschadelijk te maken. Hij heeft daartoe de macht en in die tijd ging het meestal ook om het eigen hachje. Wisseling van dynastie ging niet zonder bloedvergieten.

Saul weet dat Samuel te zijner tijd een ander tot koning zalven zal. Samuël is dan ook doodsbang omdat hij weet dat de inlichtingendienst van Saul al zijn stappen volgt. In het diepste geheim wordt David, de jongste zoon van Isäi, de Bethlehemit in het bijzijn van zijn broers tot koning gezalfd. Een hele eer voor die familie, maar ook een zekere dood, als dit koning Saul ter ore zou komen.

Maar hoe vorm je een halfvolwassen herder tot een volwaardige koning? Eén weet daar wel raad mee. God gebruikt de depressieve buien van Saul. Door muziek worden die buien verzacht. En David staat bekend als een goede harpser. Hij wordt geïntroduceerd en valt bij Saul in de smaak. Bovendien blijkt David dapper te zijn en wordt hij gepromoveerd tot een wapendrager van Saul (1Sam. 16: 21). Een wapendrager is te vergelijken met een persoonlijke lijfwacht. Ik schrijf bewust 'een' wapendrager, want in het volgende hoofdstuk is David tijdens de slag met de Filistijnen niet als zodanig in functie. Van Joab weten we dat hij 10 wapendragers had (2Sam. 18: 15). Hoe het ook zij, door zijn verblijf aan het hof en zijn positie als wapendrager leert David veel over de persoon Saul, de organisatie van de staat en oorlogsvoering.

Dan volgt in hoofdstuk 17 de beschrijving van de strijd in het Eikendal. De Filistijnen en Israëlieten zijn aan elkaar gewaagd. Geen van beide partijen waagt een directe aanval. Al 40! dagen staan de slagorders werkeloos tegenover elkaar. De Filistijnen zetten hun kampvechter Goliath uit Gad in die in een tweestrijd deze oorlog moet beslechten. *Onze koning zal ons leiding geven en hij zal voor ons uit gaan en onze oorlogen voeren* (1Sam. 8: 20). Maar die eer laat koning Saul aan hem voorbijgaan. *Toen Saul en heel Israël deze woorden van de Filistijn hoorden, waren zij ontsteld en werden zeer bevreesd.* Koning Saul voldoet niet aan de verwachtingen en plichten zoals het een koning betaamt. Dan komt David weer ten tonele. Let eens op wat hij zegt: *Wat zal men de man doen die deze Filistijn verslaat en de smaadt van Israël afwendt? Want wie is deze onbesneden Filistijn wel, dat hij de gelederen van de levende God durft te honen?* De levende God staat aan onze kant en jullie doen niets? David tast diep het eergevoel van de manschappen aan. In het Midden-Oosten met zijn cultuur van trots en eer en eerwraak kan het haast niet scherper. Daarom sneert zijn oudste broer terug: *Jouw verplichting ligt bij de schapen en niet hier.* David laat de beschuldiging van zich afglijden. Zijn punt was doeltreffend en steekhoudend. David gaat door met schimpen en wordt voor de koning gebracht. Die kan dergelijke insinuaties niet over zijn kant laten gaan. Maar voordat de koning hem ter verantwoording kan roepen, doet David een volgende zet: *Laat geen mens vanwege hem de moed laten zinken. Uw dienaar zal gaan en met deze Filistijn vechten.* Feitelijk beschuldigt David hier iedereen en ook de koning van lafheid. Je moet maar durven in die eercultuur. Saul kleineert David publiekelijk: *je bent maar een jongen.* Die jongen dient de koning van repliek: *Uw dienaar heeft zowel leeuw als beer verslagen. Zó zal deze onbesneden Filistijn zijn als een van hen.* David omschrijft Goliath als een ondie. In zijn bronzen geschubd harnas en met zijn helm heeft hij wel iets weg van een reptiel. Een 'nagash' als de slang uit Genesis 3, een glanzend reptiel dat scheiding brengt.

Dan ziet Saul kansen; die jongen krijgt zijn harnas aan. Denk je eens even in dat dit speciaal gemaakt is voor een man die met kop en schouders boven alle anderen uittorende. Hoezo een kleine jongen? Nu blijkt hoe uitgekookt Saul is. Als David tegen alle verwachtingen in wint, dan weet zijn propaganda-afdeling het wel zo te draaien dat Saul in het harnas zat. En als David verliest, dan weten ze het wel zo te brengen dat zelfs met de beste uitrusting de strijd toch niet te winnen was. Doorzag David deze val? Hij wil in elk geval niet als een replica van Saul de strijd aanbinden. Hij wimpelt diplomatiek het harnas af. Zou nu het hele gevecht van de baan zijn? De eer van David en zijn familie ligt dan volledig te grabbel en Saul zou als overwinnaar uit deze erestrijd komen.

Maar *de strijd is van de Heere* en David doet iets totaal onverwachts. Hij gaat op eigen voorwaarden de strijd met dat ondie Goliath aan. Goliath vecht voor eigen eer, maar David voor de geschonden eer van zijn God. Tegen alle verwachtingen in doodt David Goliath. Zo kennen we het verhaal van de kleine David tegen de grote Goliath. Door moed, slimheid en kunde wint de underdog. Wat een slingeraar!

David wordt graag gezien als een voorafspiegeling van Jezus die de strijd tegen het kwaad en de zonde voor ons bange gelovigen voert. Ja, dat is zo en in deze opvatting ligt veel goeds. Maar liever zie ik mijzelf in David. God roept op tot de strijd en voert die strijd voor mij. Hij doet het onmogelijke voor mij. Hij zorgt dat de steen tegen alle verwachtingen in doel treft. God greep in. Op het juiste moment kwam Goliath uit zijn dekking en Gods hand stuurde de steen. God en niet David of ik maken het onmogelijke waar. Dat God de hand in de dood van Goliath had, blijkt ook uit het feit dat Goliath voorover, als in overgave en aanbidding, op de grond valt. Zijn god Dagon was voor de ark van de HEERE hetzelfde overkomen (1Sam. 5:3).

DE VRAAG DIE VERWARRING SCHEPT

Het verhaal gaat door. De grootste uitdaging moet nog komen. *Toen Saul David het kamp uit zag gaan, de Filistijn tegemoet, zei hij tegen Abner, de bevelhebber van het leger: Van wie is deze jongeman een zoon, Abner? Abner zei: Zo waar u leeft, koning, ik weet het niet.* De koning zei: *Vraagt u het, van wie deze jongeman een zoon is.* De verwarring die deze vraag oproept, is heel begrijpelijk. In hoofdstuk 16 is David al aan het hof geïntroduceerd. Nu lijkt Saul David en zijn vader niet te kennen. Wringt de Bijbel hier? Vragen worden vaak gesteld om informatie te krijgen, maar lang niet elke vraag heeft dat doel. De vraag van God aan Adam: *Waar bent u?* of aan Kaïn: *Waar is Abel, uw broer?* is niet bedoeld om informatie in te winnen, maar om de waarheid boven tafel te halen. De achterliggende gedachte is: wees eerlijk en beken wat je gedaan hebt. Ik weet immers wel wat je deed.

Wat kan de achterliggende reden voor Saul geweest zijn om deze vraag vaker te stellen? Misschien wist hij inderdaad niet goed meer wie de vader van die harp spelende wapendrager was. Maar ik denk dat de werkelijke reden ligt in de cultuur waarin eer de hoofdrol speelt. David lijkt met de eer te gaan strijken en dat is onverteerbaar. *Van wie is deze jongeman een zoon, Abner? Wie krijgt de eer, Abner?* Abner brandt zich niet, of hij weet het niet of hij omzeilt de eerkwestie. Abner neemt de vraag letterlijk omdat hem dat politiek goed uitkomt. In ieder geval krijgt hij opdracht het uit te zoeken.

Ook wij lezen die vraag letterlijk. Wie is de biologische vader van David? ‘Zoon’ heeft echter meerdere betekenissen. In Kon. 1:12 noemt Eliza Elia ‘mijn vader’. Hij beschouwde zichzelf als zoon van Elia. Zoon in de zin van volgeling. Jezus wordt de zoon van David genoemd. Letterlijk? We weten dat dat niet waar is.

De strijd is kort. God doodt Goliath. *En deze hele gemeente zal weten dat de HEERE niet door zwaard of door speer verlost, want de strijd is van de HEERE. Hij zal u in onze hand geven.* Dan brengt Abner David voor koning Saul. En weer klinkt de vraag: Van wie ben jij een zoon, jongeman? Op de achtergrond sluimert de vraag aan wie David trouw blijft. *En David zei: Ik ben een zoon van uw dienaar Isai, de Bethlehemiet.* Wederom was David niet een replica van Saul, hij was de zoon van Isai. De eer van het verslaan van Goliath gaat naar het huis van Isai. Dat is onverteerbaar. *Saul nam hem diezelfde dag mee en liet hem niet terugkeren naar het*

huis van zijn vader. Zo gaat de eer in ieder geval naar de hofhouding van Saul. Saul houdt grip op zijn wapendrager en op diens eer.

David wordt een belangrijke spil aan het hof. Hij raakt bevriend met de zoon van Saul, Jonathan en trouwt met een dochter van Saul. Daarmee wordt hij een ‘zoon’ van Saul. De eer van het doden van Goliath straalt rechtstreeks op het huis van Saul af. Dan gaat het mis. En toch zegt Saul later: *Is dit jouw stem, mijn zoon David?* (1Sam. 24:16).

Toen David en zijn mannen terugkwamen na het verslaan van de Filistijnen, gebeurde het dat de vrouwen uit al de steden van Israël met gezang en reidans koning Saul tegemoet trokken; met tamboerijnen, met blijdschap en met muziekinstrumenten. Terwijl de vrouwen huppelden, zongen zij in beurtzang: Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden! Toen ontstak Saul in woede;

Saul wordt publiekelijk in zijn eer aangetast. Dit is de diepe oorzaak van zijn telkens weer opvlammende haat tegen David. Hij begrijpt nu; David is mijn opvolger, dat is al erg genoeg en zijn eergevoel is zwaar aangetast. Twee zaken streeft Saul nu na: een ‘zoon’, maar ook troonpretendent uit de weg ruimen en zijn eer herstellen.

CULTUURBREUK

Hoe anders houdt Jezus het ons voor. Matt. 5:39 *Ik zeg u echter dat u geen weerstand moet bieden aan de boze; maar wie u op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe.* Zie de volgende scène voor je: twee kooplui staan op de markt heftig over de prijs te discussiëren. Ze worden het niet eens en de gemoederen laaien hoog op. Opeens slaat de ene koopman de ander met de buitenkant van zijn rechterhand tegen de wang. Geen vuistslag, het is meer een vegende beweging of tik van: ‘weg jij’. Een gebaar van minachting en een zware belediging. Hoe reageer je? Hoe reageer je als edelman als een ander je met een handschoen in het gezicht slaat? Neem je die op? Jezus is duidelijk: niet op provocaties ingaan. Dat is een complete breuk met de cultuur van destijds. Hij deed Zijn mond niet open tijdens de zwaarste beledigingen. De aangehaalde tekst kan niet gebruikt worden om oorlog sowieso te veroordelen. Deze tekst veroordeelt haantjesgedrag en het ‘moeten’ reageren op een belediging. Een les die op straat en in de politiek vergeten lijkt. Zetten wij als christenen een wacht bij onze lippen? De wereld zou opknappen van die cultuuromslag. ■

ZOON

Wie indianenverhalen gelezen heeft, weet wat ‘bloedbroeders’ zijn. Voor je bloedbroeder ging je door het vuur. Dat gold zeker voor David en Jonathan hoewel er geen sprake van een biologische relatie was en ze zelfs afkomstig waren uit verschillende sociale lagen. ‘Vader’ kan ook duiden op een diepe, maar niet-biologische relatie. Abraham wordt ‘vader’ genoemd in Joz. 24:3 of Jes. 63:16. En wij spreken God eveneens aan als ‘Onze Vader’. Een katholieke priester wordt vaak met ‘vader’ aangesproken. In een eercultuur is ‘vader’ niet altijd een lijfelijke vader, maar de persoon aan wie je eer geeft (2Kon. 2:12). Zo zie je het verband tussen Joh. 8:33-44 en deze geschiedenis beter.

Misschien dat Galaten 3:29 *En als u van Christus bent, dan bent u Abrahams nageslacht en overeenkomstig de belofte erfenamen* nu meer betekenis krijgt: ook ik ben een Jood en heb recht op de erfenis! Maar geen erfenis zonder sterfgeval; mijn erfenis - om niet verkregen - ging wel ten koste van de dood van mijn Heer.

DE SLINGER ALS WAPEN

Slingeraars en boogschutters waren een onderdeel van de lichte hulptroepen. Stenen hadden het vermogen om botten te breken. Raakte een steen een helm dan was de drager daarvan zeker een moment gedesoriënteerd. Pijlen doorboorden weliswaar lichaamsdelen, maar ketsten op een goed harnas makkelijk af. Hulptroepen openden vaak de veldslag. Een regen aan stenen en pijlen moest zwakke plekken in de slagorde van de tegenpartij maken, die vervolgens werden aangevallen door de eigen zware infanterie. Als de aanval werd afgeslagen, dan dekten de hulptroepen de aftocht. Deze lichte troepen waren zeer beweeglijk, maar vormden geen partij in het directe gevecht met zware infanterie. De beschrijving van de uitrusting van Goliath komt naadloos overeen met die van een zware infanterist uit de late bronstijd. Tot in de 17e eeuw waren slingeraars in verschillende legers opgenomen. Een geoefend slingeraar kon projectielen van ca. 25 gram met snelheden boven 100 km/u wegslingeren. De effectieve afstand bedroeg 240 meter en dat was meer dan een pijlschot van zo'n 160 m. De grootte van zo'n slingersteen varieerde van een ei tot een tennisbal. Het materiaal van de 'steen' voor militaire doeleinden was lood of zongedroogde klei. Een herder zocht mooie gladde stenen uit een beekbedding. Lichte stenen om een schaap te corrigeren, zware om een dreiging af te wenden. In de beekbedding op het slagveld in het Eikendal waren stenen van een speciale zware samenstelling te vinden. Die selecteerde David.

DE SLANG

nagash נחש Als zelfstandig naamwoord betekent het 'slang', als bijvoeglijk naamwoord 'glanzend' en als werkwoord 'scheiding brengen'. Lucifer: De slang die al zo lang de vader van de leugen is... Kan de omschrijving 'slang' in Genesis 3 treffender?